

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Promptuarium allegoriarum sacrarum praecipua fidei
christianae capita illustrantium: indice quadruplici
instructum post editiones 5 revisum, iam septimo
recusum**

Botsack, Johann

Francofurti ad Moenum, 1678

Articvlvs III.

[urn:nbn:de:bsz:31-142795](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-142795)

batur à facie ejus. Lex Dei est fluvius profundus præceptorum abyſſo, igneus & conſumens peccatores, rapidus, quia tranſgredientes ad ſupplicium rapit: Pios non item, ad quos non pertingit legis ille fluvius, Pſal. 32. v. 6.

A facie Dñi egredietur, facie ſcilicet rigidiffimæ juſtitix, intolerabilis gloriæ, quam Iſraelitæ ferre non poterant, 2. Cor. 3. v. 13.

LEX EST PUTEUS
profundus.

1046. Joh. 4. v. 11. *Puteus profundus eſt, nec eſt quò haurias: Vox Samaritana eſt ad Chriſtum. Lex eſt talis puteus profundus promiſſionum amplitudine: Qui fecerit hac, vivet in eis, Levit. 18. v. 5. ſed non eſt nobis, quo haurire poſſimus, cum lex vivificare non poſſit, A. Ct. 15. v. 10. Gal. 3. v. 21. 22. nec noſtra manus capere poſſit instrumentum, quò haurire poſſimus, cum lex nobis planè impoſſibilis ſit, Rom. 8. v. 3. Ex hoc legis profundo puteo aquam non hauriens David, clama- bat de profundis, Pſal. 130. v. 1.*

ARTICULUS III.

DE LEGE CEREMONIALI.

LEX CEREMONIALIS.

1047. Pſal. 132. v. 6. *Audivimus eam in Ephrata, De arca ſermo eſt ex v. 8. De vera arca, qui Chriſtus eſt, audiverunt patres in Ephrata, hoc eſt, cives veteris Teſtamenti ſub umbris legum ceremonialium Chriſtum habuerunt, audiverunt de eo, oculis corporis videre geſtierunt, ſed non viderunt, Luc. 10. verſ. 24.*

LEX CEREMONIALIS UMBRIS
comparatur.

1048. Hebr. 10. v. 1. *Lex habebat umbram futurorum bonorum*, Conf. Hebr. 8. v. 5. Coloff 2. v. 17.

1. *Ob lucis privationem & absentiam*: Umbra nihil, nisi lucis privatio & *absentia*: Lex ceremonialis indicabat, lucem veram, Christum Jesum nondum adesse, in incarnationis manifestatione, Conf. Hebr. 9. vers. 8. 9. Vid. de Nat. V. Testamenti, supra cap. 7. artic. 2. Umbræ ergo præcedebant in ceremoniis, nondum præsentem Christo luce.

2. *Ob inanem captationem*. Umbram enim captans, nec respiciens in corpus spargens umbram, nihil capit. Quotquot in V. Testamento umbras Ceremoniarum captârunt, Christum adumbratum non respexerunt, in mortis umbris manserunt. Ceremoniæ namque omnes ad unum Christum respexerunt.

3. *Ob æstus declinationem*. In umbrosa secedimus loca, æstum vitaturi. V. Testamenti cives æstum legis fugientes, æstum conscientiæ, ad umbras Ceremoniarum confugerunt, refocillationem quæstiverunt, nondum orto gratiæ sole Christo: Orto vero justitiæ rigidissimæ sole fulgentissimo Mose, cuius jubar sustinere non potuerunt Israelitæ. 2. Corinth. 3. v. 13. ad Christum justitiæ imputatiæ solem currere habuerunt necessum.

4. *Ob vacuitatem*. Nihil solidi in umbris: Auxilium Ægypti umbra dicitur aliquoties, Esa. 36. v. 6. & alibi. Expiati in ceremoniis saltem umbratilis fuit: *Solida omnia corpori, Christo, reservabantur soli.*

5. *Ob temporis rationem*. Noctæ maxime umbra est: Ita ceremoniæ erant tempore noctis; Conf. supr. cap. 1. art. 2. de V. & N. Testamento.

6. *Ob*

6. *Ob umbrarum terribilitatem.* In umbroso & tenebricofo versans loco, facile terrorem concipit: Magnos sæpè terrores pios concepisse in V. Testamento, ob tot cruentationes victimarum, nullum est dubium, quibus peccati atrocitas præfigurata. Terrores illi etiam conscientia fuerunt, imperfectitudinem istorum sacrificiorum arguentis, verum Christi sacrificium velut anhelantis.

7. *Ob luminis impeditiorem.* Umbra lumen impedit: Lex usque ad Johannem fuit, ad cuius usque tempus lumen Christus, lumen Evangelii impeditum, Joh. I. v. 29. *Hic est agnus Dei. Credite Evangelio,* Matt.

3. Umbra terrenarum Ceremoniarum eclipsin lunæ, hoc est, ecclesiæ V. Testamenti causavit, quando non tanto cognitionis lumine radiavit. Ceremoniis scilicet interpositis, velut terra, inter solem justitiæ Christum & lunam Ecclesiam.

8. *Ob sterilitatem.* Ubi umbra perpetua, ibi perpetua sterilitas; neque enim radii solares in terram incidere queunt, eamque calefacere. Ita fructus ex Isai non oriebatur, radix illa sterilis erat, durantibus Ceremoniarum umbris; Hinc vaticinium, Esa. II. v. I. *Orietur surculus de radice Jesse.*

9. *Ob umbræ varietatem.* Adi scholam Opticam, in qua variæ umbræ, pro ratione varia corporum spargentium. Variæ maximè Ceremoniarum umbræ, in sacrificiis, figuræ variæ, ut infra patebit.

10. *Ob fugam.* Fugit umbra, veniente luce. Fugerunt ceremoniæ Christo veniente.

LEX CEREMONIALIS ELEMENTA,

Col. 2. v. 8. 20.

1049. Gal. 4. v. 3. *Sub elementis mundi eramus.*

Egena & infirma elementa hæc erant. Sub quibus in-

in-

infantes eramus & in *servitutem redacti*. Ecclesia ergo infantilis in V. T.

1. Gentis Judaicæ limitibus velut incunabulis inclusa, ut scilicet ex hac ecclesia vera Dei cognitio peteretur, cui *creditaerant Dei eloquia*, Rom. 3. v. 2 Respectu ergo latissimæ Evangelii propagationis infans fuit, quæ per Apostolos secuta: Aliàs Deum nequam arcuisse gentes ab ecclesiæ societate, alibi monstratum fuit.

2. *Intelligentiæ mysteriorum gradu*; qui infantium fuit.

3. *Disciplinâ & pædagogia*, Gal. 3. v. 24.

Hæc *elementa* fuerunt, hoc est, puerorum prima rudimenta.

2. *Mundi*, partim *ob materiam*, quia desumpta erant à rebus mundanis, partim *ob Dei finem*, qui per pomposam hanc ostentationem elementorum, totum mundum erudire, ministerio populi Judaici, volebat.

3. *Egena*, quia egerunt ipso corpore Christi.

4. *Infirmi*, quia non justificabant, verum animabus robur non addebant.

LEX CEREMONIALIS TOTA in typis.

1050. Exod. 25. v. 40. *Facies omnia secundum exemplar in monte monstratum*. De tabernaculi apparatus fermo est, variarumque in eo ceremoniarum peragendarum (Docemur, in divinis omnia ex verbo Domini ordinanda, frustra que eum mandatis coli humanis, Matth. 15. v. 9. Col. 2. v. 22. Esa. 29. v. 13. Ergo ad exemplar monstratum à se, Dominus Mosen revocat) Breve texam alphabetum quarundam; Singulas percensere, integræ labor iliados.

I. Ar-

1. *Arca tecta Cherubimis* significat, Deum suos in Christo tegere. Vide: *Christus est arca*. Ecclesie etiam typus, quæ alitur manna cælesti, regitur virgâ sacerdotis, legem in corde habet.

2. *Altare holocausti* in deserto ex lapidibus impositis, Christi humilem statum.

3. *Idem areum*, carnis Christi fortitudinem, omnia pro nobis perferentem, 2. Evangelii prædicationem.

4. *Altare suffitus*. Christi 1. Mediationem. 2. Crucem. 3. Cor cuiuslibet pii.

5. *Aspersiones varia*, unicam illam per sanguinem JESU CHRISTI.

6. *Agnus Paschalis* ipsum Christum ut supra.

7. *Annus Jubilæus* diem iudicii, infr. de iudicio.

8. *Annus Sabbaticus* eundem.

Ablutiones, Christi ablutioem, Apoc. i. v. 5.

Arms hostiæ pacificæ motus ad levandum, Christi in cruce exaltationem, Lev. 7. v. 30. Ansulæ aureæ quinquaginta, quibus loramenta indebantur, ut aula inter se conjuncta essent; significant ecclesie membra diversa in terra cælisque unum tantum esse tabernaculum, utcunque inter se dispersa sunt, Cant. 6. v. 7. Eph. 4. v. 5 6 7. Coloss. 3. v. 11. Eph. 1. v. 10. Hebr. 9. v. 11 cap. 10. v. 19. 20. Apoc. 21. v. 3.

Cibi ex animalibus immundis, malorum conversiones vitandas & gentilium immunditiam, Conf. Act. 10. v. 15.

9. *Circumcisio*, peccati corruptionem, spiritualem regenerationem.

10. *Ciborum discrimina* varias de virtutibus vitis-que commonefactiones.

Cheru-

Cherubini propitiatorium aduersis faciebus intuentes. consensum V. & N. Testamenti. 2. Auiditatem χ μ α ρ α ν ν ι ν angelorum, in Evangelii mysteria introspicere gaudentium, 1. Petr. 1. v. 12.

Cana arrha quædam Christi venturi.

11. *Festum clangoris* 1. Perpetuum piorum gaudium, 2. Evangelii præconium.

12. *Festum expiationis*; perpetuam de illa expiatione sollicitudinem.

13. *Hysopus fidem*, quâ corda nostra aspersa mundantur.

14. *Hadus in lacte* matris non coquendus; Christum in infantia non occidendum, supr. de Christo.

15. *Immunditia varia*, etiam levissima peccata vitanda esse, innuebant.

16. *Fuge sacrificium*, preces.

17. *Intinctiones varia*, Christi mundationem.

18. *Labrum æneum* fidei purificationem, sine qua nemo ad Deum accedere potest.

19. *Lucerne* lumen propheticum N. Test.

20. *Libamina* ædificationem ecclesiæ iuvandam, vel profusa vita, Phil. 2. v. 16.

21. *Mensa* cum panibus, 1. Christum, 2. Verbum.

22. *Manna* Evangelium, Articul. seq.

23. *Neomenia* Christi & ecclesiæ conjunctionem cum maxima festiuitate in altera vita: Inf. de vita æterna.

24. *Oleum* Spiritus sancti dona.

25. *Panis* propositionum Christum. Vid. supr. Christus est panis propositionum.

26. *Puerpera* purgatio immunditiam peccati.

Pro-

Propitiatorium Christum ipsum. Vid. Christus propitiatorium. Ex eo loco Dominus preces exau- diebat: Sic in Christo nostræ preces exaudiuntur, Joh.16.v.23.

27. *Sacerdos* summus, ejus conjugium, vestes, ci- bus, ornatus, tota vita; Christum, ejus majestatem, puritatem, hinc inde suis locis appel.

28. *Sacrificia* quomodo Christum adumbrarint, supr.art. de passione Christi.

29. *Sabbatum* vitam æternam. Inf. de vita æ- terna.

Sanctum sanctorum, Exod.26. v.33-34. Hebr.9. v.2.3. ipsum cælum.

Tabula legis arcæ impositæ indicant, Christum le- gis finem esse, Rom.10.v.4.

Thuribulum significat cultum pietatis in fidele pe- ctore per preces & suspiria, Apoc.8.v.3.4.

Velum significat Christi carnem, quâ divinitatem operuit, peccata nostra texit, se medium stetit inter Dei justitiam, nostramque impuritatem, Hebr.10. vers.20. Idem velum Cherubinîs erat refertum, ut significaretur, multitudinem angelorum Christo in- fervire, perque ipsum ascendere & descendere, Joh.1. v.51.

Virgâ in arca notat legis vindictam, instantemque cunctis peccantibus mortem, ni Christus alis gratiæ suæ nos tegat, Num.17.

DE TABERNACULO & Templo.

1051. *Tabernaculum* i. notat *Christum ipsum*, in quo tota plenitudo DEITATIS habitat *σωματικῶς*, Coloss.2.v.9.

2. *Ecclesiam*, extra quam nulla salus, Apoc.11. v.2. quæ-

quæque in Christo fabricata, Apocal. 13. v. 6. & cap. 21. v. 3. conf. 2. Chron. 6. vers. 5. & Eph. 2. v. 21.

3. Quemlibet *pium*, qui Dei tabernaculum esse debet, 1. Cor. 6. v. 19. 2. Cor. 6. v. 16. Lev. 16. v. 26. 11.

4. *Cælum* ipsum, tabernaculum illud sine manibus factum, 2. Cor. 5. v. 1. 2.

5. *Ecclesia statum* in hoc mundo vagum incertumque, cuius obnoxium turbini; quemadmodum tabernaculum de loco in locum transferebatur. Huc pertinet *Materia* templi, quæ erat aurum, argentum, æs, hyacinthia, purpurea, limus, lana caprarum, pelles arietum rubefactæ, ligna Sittum, &c. Quæ materiæ tabernaculi varietas donorum in ecclesia & membrorum ejusdem varietatem distinctionemque notabat.

Forma, cujus architypus erat cœlestis, Exod. 25. v. 9. 40. c. 26. 30. c. 27. v. 8. Act. 7. v. 44. Hebr. 8. v. 5. Quid significet, dixi all. 1050. ab init.

Efficiens, quivis industrius, Exod. 36. v. 1. & 7. Hic figurantur omnes ecclesiæ ministri, Rom. 12. v. 7. 8. 1. Cor. 12. v. 5. Eph. 4. v. 10. 11. 1. Petr. 4. vers. 11. Imprimis Bezaleel & Aboliab Exod. 36. v. 1. 2. & c. 31. v. 2. 6. Hi duo prophetarum imaginem gerebant, ecclesiæ, ἀρχιτεκτόνων, 1. Corint. 3. v. 10. Ephes. 3. v. 20. Jerem. 1. v. 5. Gal. 1. v. 15.

Tegumentum tabernaculi, Exod. 26. v. 14. notat Dei præsidium, quo is ecclesiam tuetur, Esa. 4. v. 6. Psal. 27. vers. 5.

Tabulatum erat ex asseribus & columnis, significans munera varia in ecclesia sustentantia eandem, Prov. 9. v. 1. Gal. 2. v. 9. Col. 2. v. 19.

II. *Coagmentatio* tabernaculi, (ex suis enim partibus componebatur.)

1. Chri-

1. Christi *Gubernationem*, Eph. 4. v. 16. cap. 3. v. 19.
2. Spiritus Sancti *motionem*, Rom. 8. v. 14.
3. Piorum *unionem*, Eph. 4. v. 4.
4. Charitatis *naturam*, quæ per commissuras varias notata.

1. *Ecclesiæ militantis statum*. Poterunt enim tabernaculi partes disjungi, & contra, Exod. 26. v. 17. Num. 3. v. 36. cap. 7. v. 8. significatum, fideles in hoc tabernaculo sui corporis, peregrè abesse à Domino, donec ad regni Christi stabilitatem in cœlis paratam pervenissent, Deut. 12. v. 9. 2. Cor. 5. v. 4. 2. Petr. 1. v. 13. *collatis inter se*.

III. *Mutatio tabernaculi in templum.*

1. Politicæ Judaicæ statum mutabilem.
2. Christi redintegrationem, tanquam veri Salomonis, qui erexit tabernaculum David, Amos 9. vers. 11.

IV. *Templi unitas*, ecclesiæ unitatem spiritualement sub uno capite Christo.

V. *Distinctio.*

1. Atrium duplex, mundum.
2. Sanctuarium ipsum, ecclesiam Dei representabat.
3. Sanctum sanctorum, ipsum cœlum, Heb. 9.

VI. *Eversio templi per Chaldæos*, Christi vivi templi passionem quodammodo adumbrat.

VII. *Templi secundi gloria* dissimilis priori fuit, Aggæ. 2. v. 10. quia ipse gloriæ Dominus advenerat. Confer supra cap. de Christo. De oblatione Christi in templo.

31. *Thus preces*, Apoc. 3. v. 5.

32. *Velum* Cherubinibus refertum; humanitatem Christi, cui angeli inserviunt.

33. *Virga Aaronis* 1. Christi sacerdotium virens post mortis noctem. 2. Crucem piorum, qui contra insultus impiorum virefcunt, Pfal. 92. v. 13. 14. 15. sed manum (quod ajunt) de tabula: passim enim in toto hoc libello ejusmodi ceremonialia explicata sunt. Consultatur locorum scripturæ index.

ARTICULUS IV.
DE EVANGELIO.

BACULUS JUCUNDUS

Zach. II. v. 7. Evangelium dicitur.

1052. Assumpsi mihi duas virgas: Unam vocavi Decorem; Alteram Funiculum.

1. *Respectu cause principalis Christi*, qui est mitis, Matth. 11. v. 29. 2. Cor. 10. v. 1.

2. *Ex qua, materia.* Baculus hic est è ligno vitæ Christo excisus.

3. *Circa quam, materiæ,* sunt oves mansuetæ, Pfal. 25. v. 9. conriti Spiritus, Esa. 66. v. 2. cap. 50. v. 4.

4. *Finis*, ut hoc baculo oviculæ regantur & consolentur, Pfal. 23. v. 4. Mich. 7. v. 14.

5. *Effecti & usus.* Baculo devicit David Goliathum, 1. Sam. 17. v. 40. 44. Nos Evangelii baculo Satanam. In eo enim fides proponitur, quæ vincit mundum, 1. Joh. 5. v. 4. cap. 2. v. 13.

6. *Adjuncti.* Oviculæ Jacobifætæ reddebantur baculis variatis, Gen. 30. v. 41. Evangelium est baculus variatus ob divinam sapientiam, misericordiam, bonitatem, quas in Evangelio propositas dum contemplamur, spiritualiter inebriamus, Pfal. 36. v. 9. Eph. 5. v. 18. Hoc baculo jucundo oves suas afflictas pascit fidelissimus ille animarum pastor.

EVAN-